

Studenter och examinerade vid lärarutbildningarna

Den senaste utvecklingen och det framtida behovet



Studenter och examinerade vid lärarutbildningarna
Den senaste utvecklingen och det framtida behovet
Rapport 2022:8

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2022

Författare: Julia Elenäs

Diarienummer: 51-00156-22

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	5
Den senaste utvecklingen på lärarutbildningarna.....	6
Svag minskning av antalet antagna till lärarutbildningarna höstterminen 2021	6
Stor ökning av antalet nybörjare läsåret 2020/21	9
Fortsatt ökning av antalet examinerade lärare	14
Fortsatt stort behov av lärarstudenter framöver.....	19
Skolverkets lärarprognos i korta drag.....	19
Påbörjar tillräckligt många lärarutbildningarna?	21

Sammanfattning

Syftet med den här rapporten är att med hjälp av statistik redovisa de senaste uppgifterna om studenter och examinerade på lärarutbildningarna. Till lärarutbildningarna räknar UKÄ här program mot förskollärarexamen, grundläraresexamen, yrkesläraresexamen samt ämnesläraresexamen.

Inflödet till högskolan, det vill säga antalet sökande, antagna och nybörjare, har ökat under coronapandemin. Det här gäller även lärarprogrammen. De senaste nybörjaruppgifterna visar att läsåret 2020/21, alltså under pandemins inledande fas, var det totala antalet nybörjare på lärarutbildningarna sammanlagt 13 910. Det var en ökning med 14 procent jämfört med läsåret innan. Flest påbörjade ett program mot ämnesläraresexamen (5 160), följt av grundläraresexamen (4 390). Jämfört med läsåret 2019/20 ökade antalet nybörjare på de olika lärarprogrammen påtagligt. Undantaget är program mot yrkesläraresexamen, där antalet nybörjare i princip var oförändrat jämfört med föregående läsår.

Samtidigt som antalet nybörjare ökade under läsåret 2020/21, visar den senaste statistiken över sökande och antagna att antalet antagna till lärarprogrammen därefter sjönk till höstterminen 2021. Detta trots ett i princip oförändrat antal sökande. Program mot yrkesläraresexamen hade en annan utveckling än de andra programmen, med både ett minskat antal sökande och antagna, trots statens ambitioner att bygga ut utbildningen.

Lsåret 2020/21 var det 9 890 som tog en lärarexamen av något slag. Det var en svag ökning jämfört med föregående läsår och det högsta antalet examinerade sedan läsåret 2010/11. Flest tog en förskollärarexamen (3 000), tätt följt av ämnesläraresexamen (2 960).

I december 2021 publicerade Skolverket sin senaste lärarprognos. Prognosen visar att det kan saknas 12 000 nyutexaminerade lärare till år 2035. De senaste åren har vi haft höga nivåer av nybörjare på program mot de olika lärarexamina, jämfört med åren dessförinnan. Det står klart att enligt Skolverkets lärarprognos måste de här nybörjarnivåerna bibehållas, för att bristen inte ska bli större än beräknat. Om den beräknade bristen framöver ska täckas upp genom att utbilda fler, skulle antalet nybörjare behöva öka med 10 procent, jämfört med läsåret 2019/20. Det här gäller om examensfrekvenserna och övriga antaganden om lärarbehov och befolkningens utveckling inte förändras. Den stora ökningen av antalet nybörjare 2020/21 är positiv i sammanhanget, men det är viktigt att antalet nybörjare bibehålls på en hög nivå framöver.

Inledning

Sedan en tid tillbaka råder det brist på behöriga lärare och bristen ser ut att fortsätta framöver. Det här innebär att personer som saknar behörighet, och ibland helt saknar pedagogisk högskoleexamen, arbetar som lärare i skolan. Bristen på behöriga lärare gör också att både in- och utflödet på lärarutbildningar är av stort intresse.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har därför under flera år publicerat statistiska analyser med fokus på olika områden som berör lärarutbildning.

Syftet med den här rapporten är att med hjälp av statistik redovisa de senaste uppgifterna om studenter och examinerade på lärarutbildningarna. Vi redovisar de senaste uppgifterna om sökande och antagna samt preliminära uppgifter om nybörjare för höstterminen 2021. Vi publicerar också definitiva uppgifter om nybörjare och examinerade till och med läsåret 2020/21. Därefter följer en reflektion över utvecklingen på lärarutbildningen de senaste åren i relation till Skolverkets senaste lärarprognos.

Analysen kan användas som beslutsunderlag och informationskälla. Den riktar sig till beslutsfattare med inflytande över högskolan och skolan, studenter, lärare och forskare, bransch- och intresseorganisationer, samt allmänheten.

Den senaste utvecklingen på lärarutbildningarna

Hösten 2011 infördes de fyra nu gällande lärarexamina: förskollärarexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen samt ämneslärarexamen. I det här kapitlet redogör vi för den senaste utvecklingen av antalet studenter och examinerade från dessa yrkesexamensprogram.

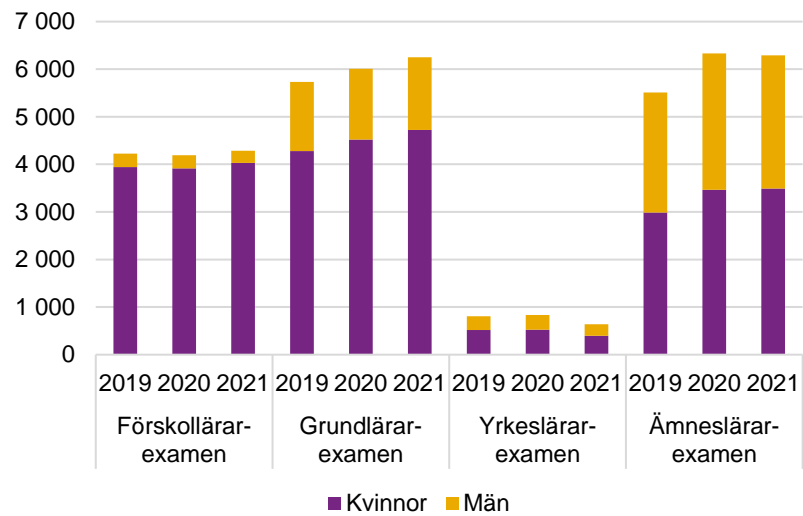
Den senaste statistiken avser höstterminen 2021 för sökande, antagna och de preliminära nybörjaruppgifterna, samt läsåret 2020/21 för de definitiva uppgifterna om nybörjare och examinerade. Därmed belyser statistiken en tid då högskolans verksamhet på olika sätt har präglats av coronapandemin. Även när det gäller lärarutbildningarna märks pandemin, framför allt avseende inflödet av studenter (sökande, antagna och nybörjare).

Svag minskning av antalet antagna till lärarutbildningarna höstterminen 2021

Det är många som söker till lärarutbildningarna och om alla fyra program slås samman är det definitivt flest som söker till dessa yrkesexamensprogram. Till höstterminen 2021 sökte totalt 17 430 ett program mot förskollärarexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen eller ämneslärarexamen. Det innebär att det var ungefär lika många behöriga förstahandssökande som till höstterminen 2020, men en ökning jämfört med höstterminen 2019, då antalet var 16 270.

Flest sökte till program mot ämneslärarexamen, 6 290 personer, men nästan lika många sökte till program mot grundlärarexamen, 6 250 personer. Jämfört med föregående hösttermin ökade antalet behöriga förstahandssökande med 4 procent på program mot grundlärarexamen till höstterminen 2021, medan det minskade med 1 procent för ämneslärarexamen.

Figur 1. Antal behöriga förstahandssökande till program mot förskolläraexamen, grundläraresexamen, yrkesläraresexamen samt ämnesläraresexamen höstterminerna 2019–2021.

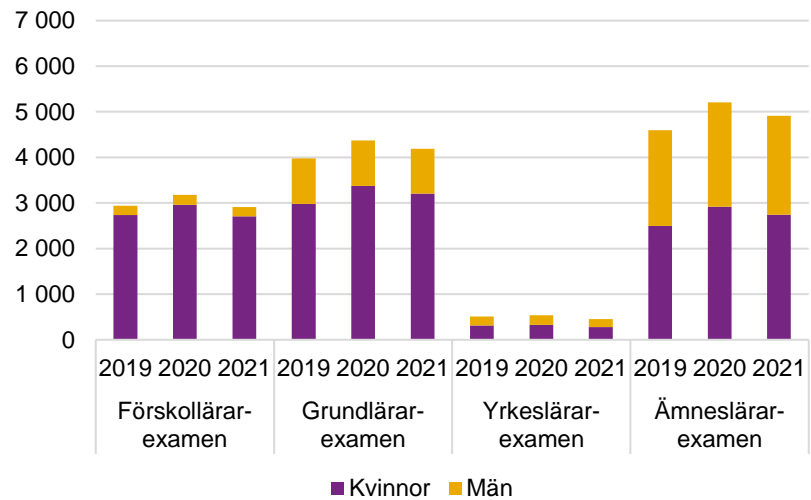


Antalet antagna till de fyra lärarprogrammen var totalt 12 440 höstterminen 2021. Det var en minskning med 6 procent jämfört med höstterminen 2020, då antalet antagna var 13 280. Flest (4 910) antogs till program mot ämnesläraresexamen, följt av grundläraresexamen (4 190). Det var alltså fler som antogs till program mot ämnesläraresexamen än grundläraresexamen, även om dessa program hade nästan lika många behöriga förstahandssökande.

Antalet antagna minskade höstterminen 2021 för alla program och inriktningar jämfört med höstterminen 2020. Samtidigt hade antalet antagna ökat just till höstterminen 2020. En trolig förklaring till det är ett ökat intresse för högskoleutbildning under coronapandemin, i kombination med om lärosätena har möjligheter att ta emot studenterna (UKÄ 2021, *Inflödet till högskolan under coronapandemin*, reg.nr. 51-00435-20).

Om antalet antagna höstterminen 2021 ställs i relation till höstterminen 2019, framgår det dock att antalet var högre höstterminen 2021 för ämnesläraresexamen och grundläraresexamen. För förskolläraresexamen var antalet antagna i nivå med höstterminen 2019. För yrkesläraresexamen var antalet antagna lägre till höstterminen 2021 än höstterminen 2019.

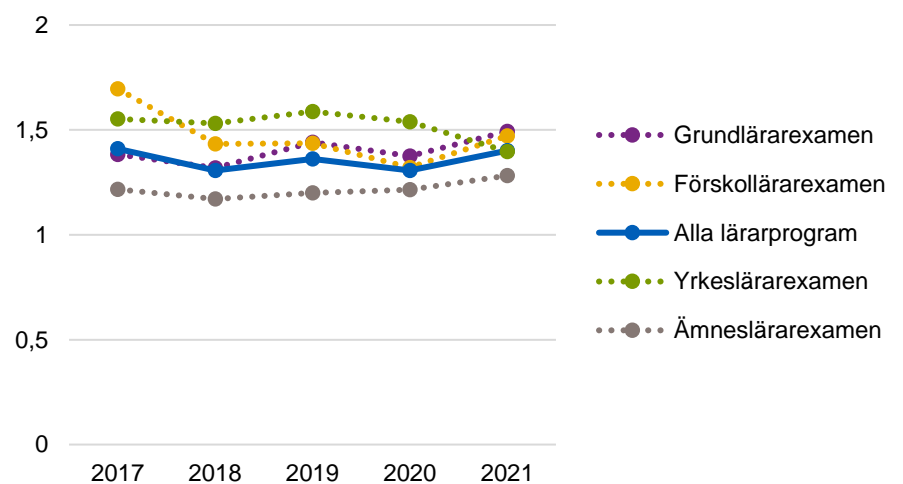
Figur 2. Antal antagna till program mot förskolläraryxamen, grundläraryxamen, yrkesläraryxamen samt ämnesläraryxamen höstterminerna 2019–2021.



Antalet sökande var alltså på totalnivån i stort sett oförändrat höstterminen 2021 jämfört med föregående hösttermin, medan antalet antagna minskade. Detta ledde till att söktrycket, det vill säga antalet behöriga förstahandssökande per antagen, ökade till höstterminen 2021. Det uppgick då till 1,40 sökande per antagen om alla lärarprogram slås samman. Till höstterminen 2020 var det söktrycket 1,31.

Högst söktryck höstterminen 2021 hade program mot grundläraryxamen, 1,49 behöriga förstahandssökande per antagen. Lägst hade program mot ämnesläraryxamen, med 1,28 behöriga förstahandssökande per antagen.

Figur 3. Söktryck till program mot förskolläraryxamen, grundläraryxamen, yrkesläraryxamen samt ämnesläraryxamen höstterminerna 2017–2021.



Söktrycket ökade för flera av programmen till höstterminen 2021, till följd av att färre antogs till utbildningarna. Undantaget är yrkesläraryxamen, där söktrycket istället sjönk från 1,54 till 1,40

behöriga förstahandssökande per antagen. Både antalet behöriga förstahandssökande och antalet antagna minskade till yrkeslärarexamen, men procentuellt minskade antalet sökande mer, med 23 procent, medan antalet antagna minskade med 16 procent.

Staten har tillfört lärosätena extra medel för utbyggnad av yrkeslärarutbildningen från 2021 (*prop. 2020/21:1 Utgiftsområde 16*). Samtidigt visar alltså den senaste statistiken att såväl antalet sökande och antalet antagna som söktrycket till program mot yrkeslärarexamen, minskade just till höstterminen 2021.

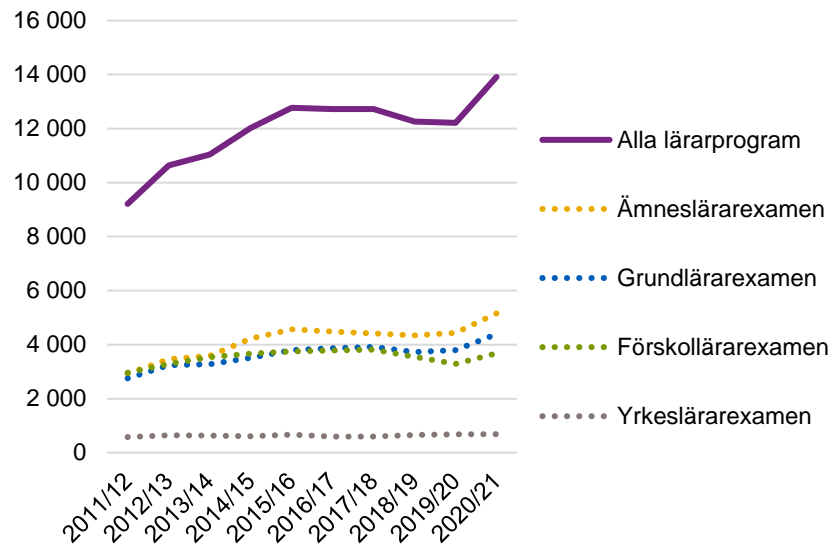
Stor ökning av antalet nybörjare läsåret 2020/21

Alla som söker till en utbildning antas inte och alla som antas till en utbildning väljer inte heller att faktiskt påbörja studierna. De som börjar studera på ett program mot en lärarexamen av något slag kallas här för nybörjare. Det är många som påbörjar studier mot någon av de fyra lärarexamina. Läsåret 2020/21 var det totalt 13 910. Det innebär att var fjärde student som påbörjade ett yrkesexamensprogram i högskolan under läsåret, var nybörjare på något av de fyra lärarprogrammen.

Till skillnad från uppgifterna om sökande och antagna redovisas antalet nybörjare här per läsår och de senaste uppgifterna avser läsåret 2020/21. I högskolan i stort präglades läsåret 2020/21 på olika sätt av coronapandemin och för många yrkesexamensprogram såg vi ett ökat antal nybörjare under det läsåret (UKÄ 2021, *Nybörjare i högskolan 2020/21: Allt fler svenska nybörjare i högskolan*, reg.nr. 52-536-21). När det gäller lärarprogrammen ökade antalet nybörjare med 14 procent, jämfört med läsåret innan.

Uppdelat på de olika lärarprogrammen var ökningen lika stor på program mot grundlärarexamen som ämneslärarexamen, 16 procent, och något mindre på program mot förskollärarexamen, 12 procent. På program mot yrkeslärarexamen var antalet nybörjare oförändrat.

Figur 4. Totalt antal nybörjare på program mot förskollärarexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen och ämneslärarexamen läsåren 2011/12–2020/21



Mer än var fjärde nybörjare på program mot ämnesexamen påbörjade en KPU

Program mot ämneslärarexamen och grundlärarexamen har inriktningar som regleras i examensordningen. Det var totalt 4 390 nybörjare på program mot grundlärarexamen. Den vanligaste inriktningen var den mot arbete i förskolan samt grundskolans årskurs 1–3, med 1 960 nybörjare.

Av de fyra lärarprogrammen var program mot ämneslärarexamen störst, med totalt 5 160 nybörjare läsåret 2020/21. Jämfört med övriga yrkesexamensprogram var det endast program mot civilingenjörsexamen och sjuksköterskeexamen som sett till antalet nybörjare var större, med 8 340 respektive 5 860 nybörjare läsåret 2020/21.

Nybörjarna på program mot ämneslärarexamen redovisas här uppdelat på om de läser ett program som omfattar mellan 240 och 330 hp (här kallad reguljär utbildning), eller om det läser inom ramen för en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), som omfattar 90 hp och kompletterar tidigare ämnesstudier. Läsåret 2020/21 var det 3 830 nybörjare på det reguljära programmet mot ämneslärarexamen. Bland dem var inriktningen mot gymnasieskolan vanligast, 2 850 nybörjare.

Nybörjare på KPU har länge utgjort en betydande andel av nybörjarna på program mot ämneslärarexamen och läsåret 2020/21 var 26 procent av nybörjarna KPU-studenter. För KPU är det vanligt att inriktning inte registreras på samma sätt och uppgifter om inriktning saknas för en stor del av nybörjarna, 580 av de 1 330 nybörjarna. Det är därför svårt att avgöra vilken inriktning som var störst bland KPU-studenterna.

Tabell 1. Antal nybörjare avrundat till närmaste tiotal samt andel (%) kvinnor respektive män läsåren 2019/20–2020/21. Redovisas per examen och inriktning.

	2019/20			2020/21		
	Total	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Total	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)
Förskollärarexamen	3 290	94	6	3 680	94	6
Grundlärarexamen	3 800	76	24	4 390	78	22
Fritidshem	850	57	43	980	60	40
F–3	1 720	90	10	1 960	92	8
4–6	1 240	68	32	1 450	71	29
Yrkeslärarexamen	680	65	35	690	66	34
Ämneslärarexamen	4 440	54	46	5 160	56	44
KPU						
Total	1 150	53	47	1 330	56	44
Gymnasieskolan	370	51	49	460	56	44
Okänt*	500	49	51	580	50	50
Årskurs 7–9	280	62	38	300	69	31
Reguljär						
Total	3 290	55	45	3 830	56	44
Gymnasieskolan	2 560	53	47	2 850	53	47
Okänt*	80	67	33	120	60	40
Årskurs 7–9	640	57	43	860	64	36
Totalsumma	12 210	72	28	13 910	73	27

*Okänd inriktning uppstår när information om inriktning inte kan hämtas från lärosätenas studieadministrativa system.

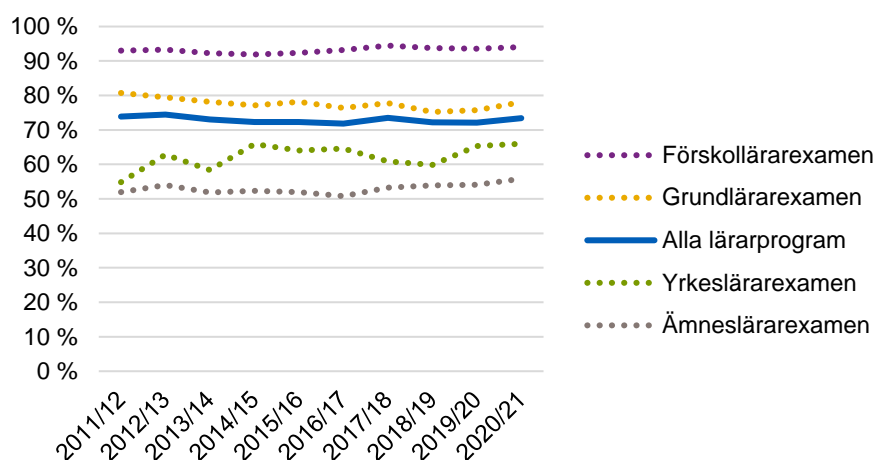
Fortsatt ojämn könsfördelning på många av lärarprogrammen

Lärarprogrammen har länge haft en ojämn könsfördelning. För att en könsfördelning ska anses vara jämn ska såväl andelen kvinnor som andelen män vara mellan 40 och 60 procent. När nybörjarna på alla lärarprogram slås samman har andelen kvinnor länge legat på mellan 72 och 74 procent, vilket i sin tur innebär att andelen män har varit mellan 26 och 28 procent.

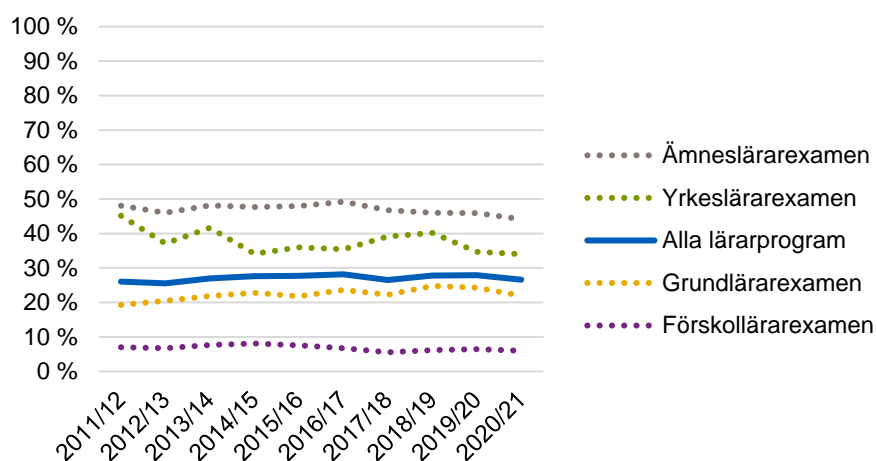
På programnivå hade alla lärarprogram utom ämneslärarexamen en ojämn könsfördelning bland nybörjarna läsåret 2020/21. Ojämnast var könsfördelningen på program mot förskollärarexamen. Där var andelen kvinnor 94 procent och andelen män 6 procent och ungefär sådan har könsfördelningen varit sedan läsåret 2011/12, när den examen infördes. Även för de andra programmen har könsfördelningen i princip varit oförändrad över tid. Undantaget är program mot yrkeslärarexamen där den har varierat och andelen kvinnor har ökat successivt, från 55 procent läsåret 2011/12 till 66 procent 2020/21. Därmed har också andelen män sjunkit från 45 till 34 procent. På det programmet har alltså könsfördelningen blivit mer ojämn.

Figur 5a och 5b. Andel kvinnor respektive män på program mot de olika lärarexamina.

Figur 5a: Andel kvinnor



Figur 5b: Andel män



Preliminära uppgifter för höstterminen 2021

Under coronapandemin har inflödet till högskolan förändrats på olika sätt. Jämfört med höstterminen 2019 har såväl antal sökande som antalet antagna ökat under pandemin, i synnerhet till höstterminen 2020. Däremot har antalet sökande ökat mer än antalet antagna.

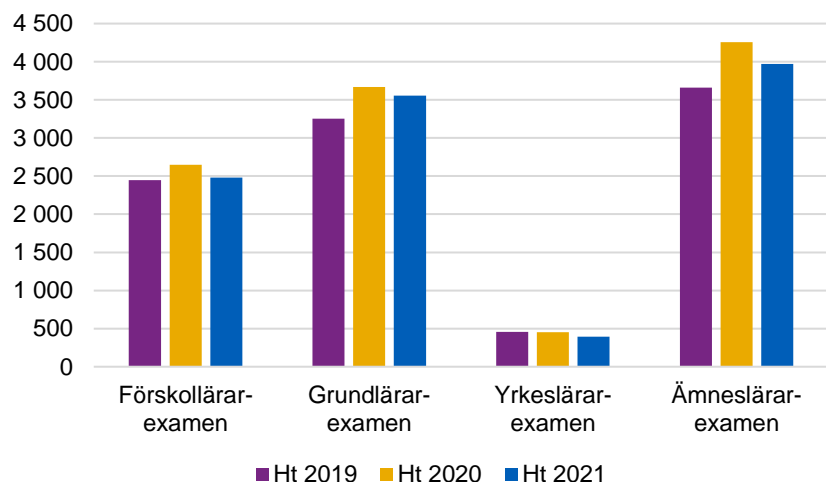
När det gäller nybörjarna i högskolan under pandemin finns det än så länge bara uppgifter om läsåret 2020/21, samt preliminära uppgifter om höstterminen 2021. För att fördjupa bilden av utvecklingen av antalet nybörjare på lärarprogrammen under pandemin tittar vi därför här på de preliminära uppgifterna för höstterminen 2021. För att jämförelsen över tid ska bli så rättvisande som möjligt jämför vi de preliminära uppgifterna för höstterminen 2021 med de preliminära uppgifterna föregående år, även om de preliminära siffrorna i stort sett följer de definitiva under perioden.

När det gäller yrkesexamensprogram i högskolan i stort, visar de preliminära uppgifterna om nybörjarna samma utveckling som den för antalet antagna. Det vill säga antalet nybörjare ökade mycket till höstterminen 2020, för att sedan vara oförändrat eller minska svagt till höstterminen 2021 (UKÄ 2021, *Inflödet till högskolan under coronapandemin*, reg.nr. 51-00435-20).

Fördelat på olika lärarprogram såg utvecklingen olika ut för de olika programmen, precis som i antagningsuppgifterna som vi redovisade tidigare i kapitlet. Nybörjarna på program mot förskolläraryxamen ökade höstterminen 2020 men minskade höstterminen 2021 till samma nivå som 2019. På program mot yrkesläraryxamen var antalet nybörjare enligt de preliminära uppgifterna i princip oförändrat i pandemin inledning, men därefter lägre höstterminen 2021 än 2019.

De preliminära uppgifterna om nybörjare på programmen mot grundläraryxamen samt ämnesläraryxamen visar däremot att antalet på båda programmen ökade påtagligt till höstterminen 2020. Antalet minskade sedan till höstterminen 2021, men ändå var antalet nybörjare då betydligt högre än höstterminen 2019. För dessa två program indikerar alltså de preliminära uppgifterna att antalet nybörjare hittills har varit högre under hela pandemin än tidigare.

Figur 6. Preliminära uppgifter om antal nybörjare per program höstterminerna 2019–2021.



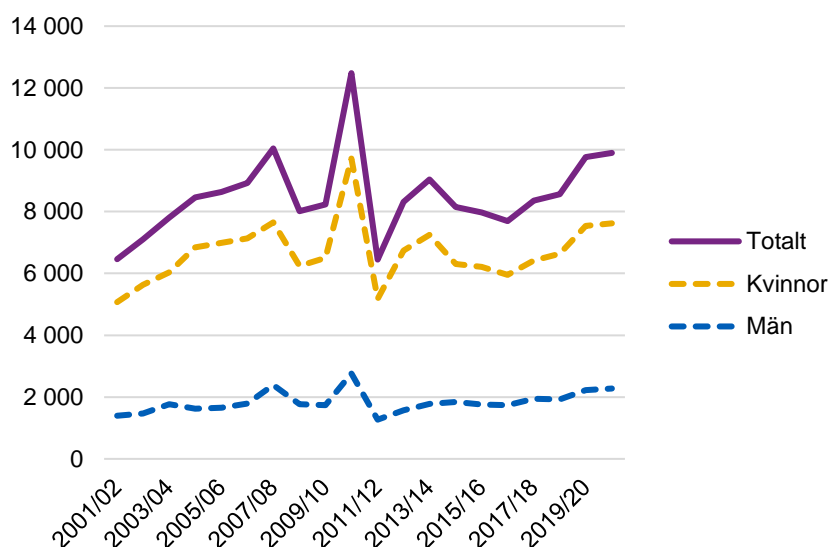
Tidigare i rapporten såg vi en kraftig ökning av antalet nybörjare läsåret 2020/21. På samma sätt ser vi i Figur 6 ovan en ökning av antalet nybörjare i de preliminära uppgifterna för höstterminen 2020. Mönstret för de preliminära uppgifterna för höstterminen 2020 stämde alltså relativt väl överens med den faktiska utvecklingen hela läsåret 2020/21. Om trenden för nybörjarna läsåret 2021/22 också kommer att följa den för de preliminära höstterminsuppgifterna 2021, kan det alltså vara så att antalet nybörjare på lärarprogrammen kommer att sjunka något. Detta eftersom nybörjarna på de olika programmen minskade i olika omfattning höstterminen 2021, enligt de preliminära uppgifterna.

Fortsatt ökning av antalet examinerade lärare

Vi övergår nu till att studera utflödet från lärarprogrammen, det vill säga antalet examinerade. De olika lärarprogrammen omfattar mellan 90 och 330 hp, beroende på vilken examen och inriktning det gäller. Dessutom kan studenterna ha läst både på heltid och deltid samt haft studieuppehåll. Det här innebär att de som tog examen läsåret 2020/21 kan ha påbörjat sina studier många år tidigare.

Lsåret 2020/21 var det 9 890 som tog en lärarexamen av något slag. Det är en svag ökning med 130 examinerade (1 procent) jämfört med läsåret innan. Bland de examinerade var det flest som tog en förskollärarexamen (3 000), men nästan lika många tog en ämneslärarexamen (2 960).

Figur 7. Antal som avlagt en lärarexamen av något slag läsåren 2001/02–2020/21. Redovisas på totalnivån samt uppdelat på kvinnor och män.



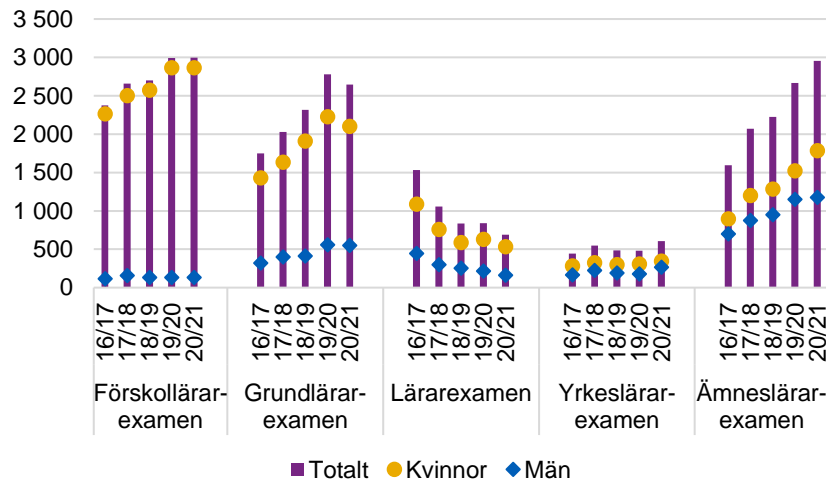
Antalet examinerade de två senaste läsåren är de högsta sedan läsåret 2010/11. Lsåret 2010/11 utmärker sig i och med att extra många då tog ut en examen inför att kravet på lärarlegitimation för anställning som lärare utan tidsbegränsning infördes 2011.¹ När det gäller ökningen av antalet examinerade de senaste läsåren är det istället troligt att den åtminstone i viss utsträckning kan förklaras av att antalet nybörjare på de olika lärarprogrammen ökade mellan 2011/12 och 2015/16 (se Figur 4). Som vi nämnde i avsnittets inledning är flera av lärarprogrammen långa och därför är det förmodligen de studenter som började studera under den perioden som har tagit examen de senaste läsåren.

Förändringen i antal examinerade jämfört med läsåret 2019/20 ser lite olika ut för de olika examina. För förskollärarexamen var antalet

¹ Det finns vissa undantag från kravet på lärarlegitimation, till exempel för yrkeslärare.

examinerade oförändrat (3 000), medan det sjönk något för grundlärarexamen (från 2 780 till 2 650). Antalet som tog en yrkeslärarexamen ökade med 26 procent, från 480 till 610 personer. Även antalet som tog en ämneslärarexamen ökade, från 2 670 till 2 960. Det motsvarar en ökning på 11 procent. När det gäller ämneslärarexamen stod kvinnorna för nästan hela ökningen, medan antalet män som tog en ämneslärarexamen i princip var oförändrat jämfört med läsåret innan.

Figur 8. Totalt antal examinerade per examen samt uppdelat på kvinnor och män läsåren 2016/17–2020/21.



Fortfarande förekommer det att personer tar en äldre lärarexamen (kallas Lärarexamen i figuren ovan). Framför allt handlar det om vissa av dem som examineras inom Vidareutbildning av obehöriga lärare (VAL).² Antalet som tog en lärarexamen minskade något läsåret 2020/21, från 840 till 690. Personer som studerar inom VAL kan även avlägga någon av de andra lärarexamina. Det totala antalet examinerade inom VAL går därför inte att urskilja i den här statistiken.

Även examinerade inom ramen för den kompletterande utbildningen för personer med utländsk lärarexamen (ULV)³ ingår i den redovisade examensstatistiken. Liksom för VAL går det dock inte att i den här statistiken urskilja vilka examina de som har studerat inom ULV har avlagt.

² VAL är en kortare utbildning som kan användas som en väg till examen och behörighet för personer som är verksamma som lärare i skolan men som saknar en fullständig lärarutbildning. VAL regleras enligt förordning (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen.

³ Utbildningen regleras i förordning (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning. Utbildningen brukar förkortas ULV, när den kompletterande lärarutbildningen avses.

Ojämn könsfördelning bland de examinerade grundlärarna

Grundlärarexamen ges med tre inriktningar:

- Inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3
- Inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6
- Inriktning mot arbete i fritidshem

Av de 2 650 som läsåret 2020/21 tog en grundlärarexamen, tog nästan hälften, 44 procent, en examen med inriktning mot förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. En stor andel av dem som tog en sådan examen var kvinnor, 94 procent. Grundlärarexamens inriktning mot arbete med de yngsta barnen (F–3) är därmed inte bara den största utan också, tillsammans med förskollärarexamen, den examen och inriktning som hade ojämnast könsfördelning av de olika lärarexamina.

Tabell 2. Antal examinerade läsåren 2019/20 och 2020/21 per inriktning och fördjupningsområde för grundlärarexamen. Redovisas avrundat till närmaste tiotal samt andel (%) kvinnor respektive män.

	2019/20			2020/21		
	Total	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Total	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)
Grundlärarexamen	2 780	80	20	2 650	79	21
Fritidshem	690	63	37	660	59	41
F–3	1 300	94	6	1 170	94	6
4–6	790	72	28	810	75	25
Samhällsorienterande	330	74	26	380	77	23
Naturorienterande/teknik	340	72	28	320	71	29
Praktiska eller estetiska ämnen						
Idrott	50	53	47	60	65	35
Bild	50	83	17	40	92	8
Musik	10	62	38	20	60	40
Hem- och konsumentkunskap	<5			<5		
Dans	<5					
Övr. praktiska/estetiska	<5			<5		

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 innehåller enligt examensordningen, förutom de obligatoriska ämnena svenska, engelska och matematik, ett av följande valbara fördjupningsområden:

- Naturorienterande ämnen och teknik
- Samhällsorienterande ämnen
- Ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

Av de 810 som tog en grundlärarexamen mot arbete i årskurs 4–6 läsåret 2020/21 var det flest som tog en examen med fördjupningsområdet samhällsorienterande ämnen, totalt 380 personer. Naturorienterande var det näst vanligaste fördjupningsområdet, med 320 av de examinerade. Även om skillnaden mellan dessa två fördjupningsområden inte var så stor, var den större än tidigare läsår. Då har det varit ungefär lika många som har examinerats inom de två områdena. Antalet som tog en examen med ett eller två praktiska eller estetiska ämnen var färre. Vanligast var att ett av dessa ämnen var idrott, som 60 av de examinerade hade i sin examen.

Engelska vanligaste undervisningsämnet bland de examinerade ämneslärarna

Ämneslärarexamen ges med två inriktningar:

- Inriktning mot grundskolans årskurs 7–9
- Inriktning mot arbete i gymnasieskolan

Det var totalt 2 960 som tog en ämneslärarexamen 2020/21. Där ingår även de som tog en examen efter att ha läst en KPU. Av dessa 2 960, var det 2 000 som tog en med inriktning mot arbete i gymnasieskolan. Det var därmed den vanligaste inriktningen av de två.

Tabell 3. Antal examinerade läsåren 2019/20 och 2020/21 per inriktning för ämneslärarexamen samt de tre vanligaste undervisningsämnena* per inriktning. Redovisas avrundat till närmaste total samt andel (%) kvinnor respektive män.

	2019/20			2020/21		
	Total	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Total	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)
Ämneslärarexamen	2 670	57	43	2 960	60	40
Gymnasieskolan	1 810	54	46	2 000	57	43
Engelska	360	61	39	420	62	38
Svenska	350	71	29	410	71	29
Historia	350	40	60	400	46	54
Årskurs 7–9	860	64	36	970	67	33
Engelska	180	72	28	150	73	27
Matematik	100	48	52	110	56	44
Svenska	100	71	29	100	74	26

*Mer information om undervisningsämnena och en längre tidsserie per inriktning finns sammanställt på SCB:s webbplats. Observera att i den tabellen ingår även personer som har tagit en äldre lärarexamen mot arbete i gymnasieskolan eller grundskolans senare år, vilka alltså inte ingår här.⁴

⁴ Länk till samlingssidan för tabeller: <https://scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/hogskolevasende/studenter-och-examina-i-hogskoleutbildning-pa-grundniva-och-avancerad-niva/>. Observera att i den tabellen ingår även personer som har tagit en äldre lärarexamen mot arbete i gymnasieskolan eller grundskolans senare år, vilka alltså inte ingår här. Tabellen för undervisningsämnen uppdateras årligen och benämns *Antal examinerade ämneslärare efter undervisningsämne och kön, läsåren 2011/12-2020/21*

På totalnivån var ämneslärarexamen tillsammans med yrkeslärarexamen de enda lärarexamina som hade en jämn könsfördelning läsåret 2020/21. Det innebär att såväl andelen kvinnor som andelen män bland de examinerade var mellan 40 och 60 procent. Men för ämneslärarexamen skiljer sig könsfördelningen åt mellan de två inriktningarna. Fördelningen var 2020/21, liksom tidigare läsår, jämnare för gymnasieskolan (57 procent kvinnor och 43 procent män) jämfört med årskurs 7–9 (67 procent kvinnor och 33 procent män).

Som vi visade tidigare (Figur 8) ökade antalet kvinnor mer än antalet män bland dem som tog en ämneslärarexamen. Följaktligen blev könsfördelningen bland de examinerade något mer ojämn läsåret 2020/21 jämfört med det föregående läsåret. Det här gäller för båda inriktningarna och därmed också på totalnivån.

Förutom att avlägga en examen med en inriktning har de examinerade ämneslärarna även olika undervisningsämnen i sin examen. Vilka undervisningsämnen som ingår i examen avgör vilka ämnen i skolan som de examinerade är behöriga att undervisa i. Vanligtvis har de examinerade lärarna två eller tre undervisningsämnen i sin examen. Undantaget är lärare som tar en ämneslärarexamen inom KPU, där endast ett undervisningsämne krävs (men fler ämnen kan ingå).

Engelska var det vanligaste undervisningsämnet bland dem som tog en ämneslärarexamen 2020/21, oavsett inriktning. Det var 420 av dem som tog en examen med inriktning mot gymnasieskolan och 150 av dem som tog en examen med inriktning mot årskurs 7–9 som hade det som ett av sina undervisningsämnen i examen.

Mer information om undervisningsämnen och en längre tidsserie per inriktning finns sammanställt på SCB:s webbplats.⁴

Fortsatt stort behov av lärarstudenter framöver

Syftet med den här rapporten är att med hjälp av statistik redovisa de senaste uppgifterna om studenter och examinerade på lärarutbildningarna. Uppgifterna visar att antalet nybörjare på de olika lärarprogrammen läsåret 2020/21 var högre än på länge. Samtidigt ser vi i statistiken över antalet antagna höstterminen 2021 samt de preliminära uppgifterna om antalet nybörjare samma termin, att det finns tecken på att antalet kan minska något. Det är en utveckling som UKÄ har sett även för andra yrkesexamensprogram under pandemin (UKÄ 2021, *Inflödet till högskolan under coronapandemin*, reg.nr. 51-00435-20).

Även antalet examinerade från lärarprogrammen har de två senaste läsåren varit högt. Som tidigare nämnts kan en del av förklaringen här ligga i ökningen av antalet nybörjare mellan läsåren 2011/12 och 2015/16.

Samtidigt som ovanligt många studenter påbörjar lärarutbildningarna visar Skolverkets senaste prognos att det finns en risk för brist på totalt 12 000 examinerade förskollärare och lärare år 2035 (Skolverket 2021, *Lärarprognos 2021*, dnr.5.1.3–2020:1396). Nedan följer en kort sammanfattning av Skolverkets prognos. Avslutningsvis reflekterar vi över utvecklingen av antalet studenter på lärarutbildningarna de senaste åren i relation till det prognostiserade behovet av lärare framöver.⁵

Skolverkets lärarprognos i korta drag

Skolverket beräknar i sin senaste lärarprognos att det finns en risk för att det år 2035 kan saknas 12 000 nytexaminerade förskollärare och lärare. Det innebär att det så kallade examinationsbehovet⁶ överstiger den beräknade examinationen i prognosen med 12 000 examinerade, eller i genomsnitt 800 examinerade per år.

Till grund för beräkningarna om examinationsbehovet ligger beräkningar om hur behovet av lärare väntas se ut framöver. Flera faktorer vägs in i dessa beräkningar varav en central aspekt är

⁵ I december 2021 redovisade Skolverket sin senaste prognos över lärarförsörjningen till och med år 2035. Prognosen tas fram tillsammans med Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

⁶ I prognosen beräknas först hur många lärare uttryckt i heltidstjänster som kommer att behövas framöver (lärarbehovet), följt av hur många heltidstjänster som kommer att behöva nyrekryteras för att fylla behovet (rekryteringsbehovet). Därefter beräknas hur många som skulle behöva examineras för att täcka behovet av rekryteringar (examinationsbehovet). Slutligen beräknas de årliga antalet nybörjare som skulle behövas för att täcka examinationsbehovet. Läs mer om prognosen, metoden och de olika antagandena i Skolverkets rapport (Skolverket 2021, *Lärarprognos 2021*, dnr.5.1.3–2020:1396)

befolkningsframskrivningen, i och med att antalet förskollärare och lärare som behövs är nära sammankopplat med hur många barn och unga som väntas finnas i befolkningen. Det innebär att om antalet barn och unga bli fler än beräknat, skulle det sannolikt också leda till ett ökat examinationsbehov.⁷

Den beräknade examinationen bygger bland annat på antagandet om att antalet nybörjare förblir i nivå med läsåret 2019/20, det vill säga 14 500 (inklusive nybörjare på program mot speciallärarexamen och specialpedagogexamen). Likaså antas examensfrekvensen vara densamma som tidigare. Utifrån detta beräknar man att det i genomsnitt kommer att examineras 9 400 förskollärare och lärare per år. Detta är alltså inklusive speciallärare och specialpedagoger, men exklusive exempelvis studenter som tar en examen via VAL. Avgränsningen för vilka som räknas till examinerade här, motsvarar alltså inte exakt avgränsningen för den uppgift om examinerade som finns i det föregående kapitlet.

För att täcka det årliga examinationsbehovet skulle det behövas totalt 15 900 nybörjare på de olika lärarutbildningarna per år, vilket är 10 procent fler än det faktiska antalet nybörjare läsåret 2019/20 (14 500). Det här är det nybörjaantal som ligger till grund för beräkningarna i prognosen. Att nybörjarnivåerna beräknas ligga under det faktiska nybörjarbehovet, leder till en risk för att för få kan komma att examineras per år.

Tabell 4. Totalt beräknat examinationsbehov, beräknad examination och differensen däremellan till och med 2035 samt genomsnitt per år. I relation till detta beräknat nybörjarbehov, nybörjare och differensen däremellan per år. Observera att antalet nybörjare och examinerade även inkluderar speciallärare och specialpedagoger.

	Totalt (t.o.m. 2035)	Genomsnitt per år
Examinationsbehov	153 000	10 200
Beräknad examination	141 000	9 400
Differens	12 000	800
Nybörjarbehov		15 900
Beräknat antal nybörjare (baseras på antalet nybörjare 19/20)		14 500
Differens		1 400 (+10 %)

Antalet nybörjare på lärarprogrammen har varit historiskt högt och stabilt sedan läsåret 2015/16, något som UKÄ också har visat tidigare (UKÄ 2020, *Nybörjare och examinerade på lärarutbildningarna: stabila nybörjarnivåer och fler examinerade 2019/20*, reg.nr. 51-00182-21).

⁷ Den befolkningsframskrivning som ligger till grund för beräkningarna i Lärarprognosen 2021 är SCB:s befolkningsframskrivning från 2021 (Skolverket 2021, *Lärarprognos 2021*, dnr.5.1.3-2020:1396, sida 57-58)

Beräkningarna av det förväntade antalet nybörjare i prognosen bygger därmed på ett antagande om att antalet nybörjare på programmen även fortsättningsvis kommer att ligga på en hög nivå i genomsnitt. Detta eftersom att prognosen utgår ifrån antalet nybörjare 2019/20, inklusive nybörjare på program mot speciallärarexamen och specialpedagogexamen.

I det här kapitlet fokuserar vi på beräkningarna av det totala behovet av nybörjare och nyexaminerade lärare. Uppdelat på de olika examina och inriktningarna ser dock prognosen olika ut. För vissa utbildningar beräknas antalet examinerade och examinationsbehovet vara i balans, medan prognosen indikerar en risk för brist för andra. Störst bedöms bristen riskera att bli för yrkeslärare samt för ämneslärare i årskurs 7–9. Även för grundlärarexamen med inriktning mot årskurs 4–6 finns det risk för brist till år 2035. Eftersom de här examina och inriktningarna riskerar störst brist, är det också där som antalet nybörjare behöver öka procentuellt mest (Skolverket 2021, *Läraryprognos 2021*, dnr.5.1.3–2020:1396, sida 120–121).

Även om Skolverkets läraryprognos prognosticerar en brist på lärare framöver, är skillnaden mellan antalet nybörjare som behövs och det beräknade antalet nybörjare under prognosperioden mindre än vad Skolverkets tidigare prognoser har visat. Dessa har med andra ord beräknat risk för en mer omfattande brist än vad den senaste prognosen gör. Det finns flera förklaringar till detta som Skolverket redogör för närmare i sin rapport. En central aspekt är att i den befolkningsframskrivning som ligger till grund för den senaste läraryprognosen, antas antalet barn och unga bli lägre än vad tidigare prognoser har visat. Befolkningsframskrivningarna är centrala för antagandet om lärarbehovet framöver, och påverkar därmed utfallet. Om framskrivningen förändras, och antalet barn framöver antas bli fler, kan alltså också behovet av lärare bli ännu större. För att illustrera detta beräknas ett antal alternativa scenarier i befolkningsframskrivningen, som i slutändan påverkar nybörjarbehovet i Läraryprognosen. Till exempel finns ett alternativt scenario med en något ökad migration, vilket leder till ett nybörjarbehov på 16 700 nybörjare istället för de 15 900 som används i huvudalternativet.⁸

Påbörjar tillräckligt många lärarutbildningarna?

Prognosen beräknar alltså i sitt huvudalternativ en brist på totalt 12 000 nyutexaminerade förskollärare och lärare år 2035. För att täcka upp för den bristen skulle antalet nybörjare på lärarutbildningar sammanslaget behöva öka med 10 procent, jämfört med nivåerna läsåret 2019/20. Så

⁸ För att läsa mer om de alternativa scenarierna, se Skolverket 2021, *Läraryprognos 2021*, dnr.5.1.3–2020:1396, sida 121–124.

länge inget annat antagande förändras, till exempel gällande examensfrekvensen eller befolkningsutvecklingen, finns det alltså en risk för fortsatt brist på nyutexaminerade lärare. Det innebär att det därmed också finns ett stort behov av nybörjare på lärarutbildningarna framöver, och egentligen också av något fler nybörjare än vi hade läsåret 2019/20.

Tidigare i den här rapporten har vi samtidigt sett att inflödet till högskolan har påverkats av pandemin, på ett sätt som lärarprognosen inte kunde ta hänsyn till. Mönstret för lärarutbildningarna följer det för högskolan som helhet, med ett ökat antal sökande och höga nybörjarnivåer läsåret 2020/21. Det innebär att antalet nybörjare på de olika lärarprogrammen sammantaget nästan var i nivå med det beräknade (genomsnittliga) årliga nybörjarbehovet i Skolverkets prognos det läsåret.

Innan läsåret 2020/21 hade antalet nybörjare på lärarutbildningarna varit stabilt över flera läsår. Den stora ökningen av nybörjare läsåret 2020/21 bröt den trenden i positiv riktning. Samtidigt tyder antagningsuppgifterna och de preliminära nybörjaruppgifterna för höstterminen 2021 på att ökningen läsåret 2020/21 kan vara tillfällig. Det finns därmed en osäkerhet om utvecklingen av antalet nybörjare framöver som gör det svårt att avgöra vad vi kan förvänta oss i framtiden.

Sammanfattningsvis har vi alltså haft höga nivåer av nybörjare på program mot de olika lärarexamina, jämfört med åren dessförinnan. Det står samtidigt klart att enligt Skolverkets lärarprognos måste de här nybörjarnivåerna åtminstone bibehållas, eller till och med öka med 10 procent jämfört med 2019/20, för att bristen inte ska bli större än beräknat. Till läsåret 2020/21 ökade antalet nybörjare kraftigt men det är för tidigt att säga hur utvecklingen kommer att se ut framöver.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

